

Ю.Л.Труш,

аспірант, Національного університету харчових технологій

***Обґрунтування основних проблем та аналіз хлібопекарської галузі в
Україні під час економічної кризи.***

Розглянуто провідні проблеми хлібобулочної галузі в умовах економічної кризи, а також проаналізовано фінансові результати від основної діяльності підприємств та виявлено головні недоліки їх функціонування в умовах економічної кризи. Досліджено основну програму заходів щодо поліпшення стану в галузі на поточний термін.

U.L. Trush,

postgraduate, National university of food technology

***The argumentation of the main problems and the analysis of the bakery segment
in Ukraine during recession period.***

The main problems of bakery segment during recession period are considered in this paper. Financial results of enterprises main activities are analyzed; and the main disadvantages of them during recession period are exposed. The main program of measures which can be taken to improve the situation in this segment for the current period are researched.

Ю.Л.,Труш

аспірант, Национальный университет пищевых технологий

***Обоснования основных проблем и анализ хлебобулочной отрасли в
Украине в период экономического кризиса.***

Рассмотрено главные проблемы хлебобулочной отрасли в условиях экономического кризиса, а также проведён анализ финансовых результатов от основной деятельности предприятий и выявлены главные недостатки их функционирования в условиях экономического кризиса. Исследовано основную

програму заходів для покращення ситуації в галузі на найближчий період.

Постановка проблеми. Сучасний стан хлібобулочної галузі в Україні характеризується нестабільністю, як і інші галузі виробництва. Це насамперед пов'язано з складною економічною ситуацією, що склалася в державі за останні півтора роки. Тому галузь потребує постійного аналізу для врегулювання проблем, які виникають в ній та прийняття раціональних рішень для їх розв'язання.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Розгляд проблем хлібобулочної галузі завжди залишається в центрі уваги вчених, науковців та основних споживачів її продукції – населення. Але саме остання категорія повноцінно оцінює якість товарів та створює конкурентоспроможність на ринку для підприємств – виробників. Таким чином породжуються нові експерименти для науковців, які досліджують дану проблематику. Актуальними питаннями на сьогодні залишаються цінова політика підприємств, якість продукції та впровадження систем менеджменту якості (СМЯ), пропозиції щодо заходів, які дадуть змогу покращити ситуацію під час економічної кризи в хлібобулочній галузі та підвищити фінансові показники діяльності підприємств.

Основною **метою статті** є чітке обґрунтування стану і основних проблем хлібобулочної галузі, а також аналіз ринку на основі статистичних даних та власних досліджень, обґрунтувань. Зауважимо, що невирішеними залишається обсяг питань, які потребують негайного прийняття актуальних рішень для уникнення труднощів.

Викладення основного матеріалу. Світова криза яка має глобальний характер стала неминучою і для України. Вона поширилася та віддзеркалилася не тільки на зменшенні доходів населення, а й на рентабельності та ефективній діяльності підприємств, організацій, фірм, товариств та ін. Тому в таких умовах однією з важливих проблем для

вітчизняних виробників залишається конкуренція, яка охоплює і харчові підприємства. В нашій час нормальне харчування є одним з актуальних питань і запорукою якісного життя населення. Кожен виробник прагне виробляти більш якісну продукцію, ніж у конкурентів, з меншими витратами, та найбільшим доходом, що утворює конкуренцію між виробниками в галузі. Все таки основою нормальної життєдіяльності для людини в буденному житті залишається хліб. Необхідно зазначити, що конкуренція на ринку хлібобулочних виробів в Україні за останній рік доволі інтенсивна, тому що основна боротьба ведеться між великими хлібозаводами та міні – пекарнями, що мають на меті «виживання» на ринку в тяжкі часи для України. Особливістю ринку хліба є його локальний характер, через нетривалий термін зберігання продукції та виготовлення якісної продукції, яка користується попитом.

Отже, основну увагу зосередимо на місцевих конкурентах, які намагаються домінувати на ринку власними нішами шляхом створення нової продукції. За даними АПК – Інформ в Україні щорічно Дегустаційною комісією Укрхлібпрому розглядаються і затверджуються рецептури до 200 нових найменувань хліба і хлібобулочних виробів та 180 нових видів кондитерських виробів. «При високому рівні диференціації попиту, індивідуальному капіталу легше знайти нішу для реалізації себе у вигляді товарної маси, і вищу ймовірність вилучення при цьому закладеної в ній доданої вартості»[4, с. 18].

Індивідуальне відтворення безпосередньо пов'язане з рівнем дохідності в галузі і чим він вищий, тим більше підприємств намагається працювати.

Як наслідок, зростання кількості конкуруючих підприємств призводить до зниження загального рівня дохідності галузі і відповідно доданої вартості в процесі індивідуального відтворення. Якби підприємства могли без перешкод вступати в галузь, існував би ринок чистої конкуренції, проте для певних товарів він ускладнений існуванням бар'єрів входу.

Вагомий вплив на розвиток хлібобулочної галузі що здійснюється через цінове регулювання, обмеження рентабельності, державні замовлення на продукцію, пільгове кредитування, створення державних підприємств-монополістів чи інших структур для стабілізації ситуації на ринку продукції чи суміжних ринках має держава (наприклад, ДАТ «Хліб України»).

Хліб та хлібобулочні вироби входять до набору товарів для розрахунку індексу споживчих цін (у ваговій структурі складає майже 9 %), через це ринок хліба представляє один із ринків продовольства [3, с. 128].

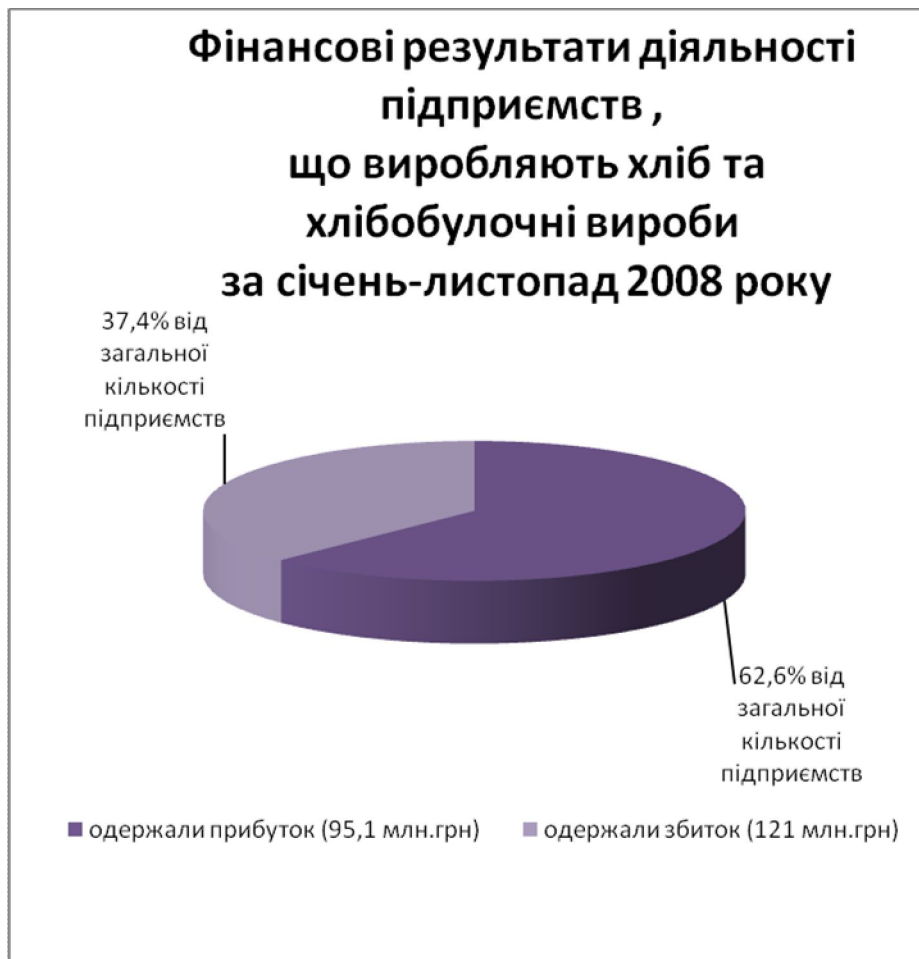
За оперативними даними Держкомстату в 2008 році підприємствами хлібобулочної галузі вироблено 1903 тис. тонн виробів, що на 1,8 % менше в порівнянні з 2007 роком.

Дані офіційної статистики засвідчують, що об'єм виробництва хлібобулочних виробів великими підприємствами в першому кварталі 2009 року склав 421,479 тисяч тонн, що на 11% менше порівняно із четвертим кварталом 2008 року (437,417 тисяч тонн), а в порівнянні із першим кварталом 2008 року виробництво продукції зменшилося на 8,5 %. Лідируючі позиції серед виробників хлібобулочної продукції займають великі регіональні об'єднання, в той час як значна частина продукції на ринку представлена приватними компаніями. Монопольні позиції серед ведучих виробників продукції в галузі займає АТ «Одеський коровай», а за оцінками операторів ринку його частка у загальному виробництві хлібобулочної продукції великими підприємствами займає в першому кварталі цього року 3 % [6]

Якщо розглянути рейтинг виробництва хлібобулочної продукції по підприємствам за другий квартал 2009 року то можна провести класифікацію їх груп за обсягом виготовленої продукції. Отже, до I групи підприємств належать ті, які виробляють понад 13 тисяч тонн продукції, до II групи від 10тисяч тонн до 13 тисяч тонн, до III групи від 8 тисяч тонн до 10 тисяч тонн, та до IV – нижче 8 тисяч тонн [9]

До першої групи належать підприємства АТ «Одеський коровай», до другої групи АТ «Київхліб» Хлібокомбінат № 10 та «Хлібокомбінат № 11», ЗАТ «Хлібзавод «Салтівський» (м. Харків), АТ «Черкасихліб», до третьої групи – «Вінницяхліб» АТ «Концерн Хлібпром», та АТ «Хліб» (м. Дніпропетровськ), і до останньої - АТ «Київхліб» Хлібокомбінат № 2, АТ «Кулінічевський Хлібзавод» та АТ «Хлібокомбінат Львів» [5]

Цінова політика на хліб та хлібобулочні вироби в Україні зазнає великого впливу з боку держави та потребує постійного аналізу як з боку підприємств, так і зі сторони споживачів. Ситуація з ціновою політикою на хліб та хлібобулочні вироби на протязі першого та другого кварталу 2009 року склав 3,2 грн/кг., що на 25 % вище рівня попереднього року.[8] Середня роздрібна ціна на хліб пшенично – ржаний 3,2 %, що на 23 % вище аналогічного показника попереднього року. Якщо зробити порівняння із аналогічним періодом, то можна стверджувати що середній рівень роздрібною ціни на муку пшеничну вищого сорту в Україні зріс в середньому на 9%. Тому як наслідок спостерігається і ріст рівня ціни на хліб та хлібобулочні вироби, який змінюється пропорційно рівню ціни на муку. Підприємства – виробники галузі, яка аналізується знаходяться в постійному ціновому регулюванні з боку держави, що значною мірою впливає на фінансові результати діяльності, ефективність та прибутковість. Тому необхідно досліджувати фінансові результати діяльності підприємств, які виробляють хлібобулочну продукцію для постійного регулювання стану галузі [7] Проаналізуємо відсоткову структуру підприємств у вигляді діаграми «Фінансові результати діяльності підприємств, що виробляють хліб та хлібобулочні вироби за січень-листопад 2008 року», в якій відображений рівень збитків та прибутків виробників. Проведений аналіз свідчить, що 37 % промислових підприємств, які виробляють хліб та хлібобулочні вироби, одержали 121 млн. грн. збитків, а прибуток за цей період склав - 95,1 млн. гривень [2].

Одне з важливих питань, що стоїть перед підприємствами та державою без виключення, є стабілізація ситуації в галузі що досліджується та покращання фінансового стану підприємств і забезпечення працюючих соціальними гарантіями. Для вирішення проблеми що склалася, Міністерством аграрної політики були розроблені наступні заходи [1].

Насамперед затверджено галузеву програму розвитку хлібобулочної галузі терміном до 2015 року, з метою забезпечення внутрішнього ринку борошном для стабілізації цін на хліб масових сортів, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 13 лютого 2008 року № 55 “Про заходи щодо забезпечення стабілізації ситуації на ринку зерна та продуктів його переробки у 2008/2009 маркетинговому році ” та здійснювалися інтервенційні поставки борошна в регіони з Аграрного фонду та Держкомрезерву.

Впродовж березня-серпня поточного року фактично реалізовано всього 182,8 тис. тонн борошна, в тому числі:

Держкомрезервом – 117,1 тис. тонн пшеничного борошна;

Аграрним фондом – 65,7 тис. тонн.

У 2008 та на початку 2009 року хлібобулочним підприємствам здійснювалася фінансова допомога шляхом розповсюдження на них механізму здешевлення кредитів на закупівлю сировини. Для підтримки хлібопекарських підприємств та з урахуванням позицій об'єднання «Укрхлібпром» і Всеукраїнської асоціації пекарів, були внесені зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 25.12.1996 № 1548 “Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)” (постанова Кабінету Міністрів України від 26.03.2008 № 276 “Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України”) в результаті чого, хлібобулочні виробниці та хліб з додаванням цукру, жирів та інших наповнювачів, були виведені з державного регулювання та виробляються на сьогодні у вільному режимі [2, с. 600].

На протязі серпня-вересня 2009 року з метою врегулювання проблемних питань у хлібобулочній галузі Департамент харчової промисловості планує:

- по-перше забезпечити розгляд в комітетах та на пленарних засіданнях Верховної Ради України законопроектів України: "Про термінові заходи щодо мінімізації негативних наслідків фінансової кризи у хлібопекарській галузі" (реєстр. № 3560 від 25.12.2008). Він передбачає реструктуризацію заборгованості за валютними кредитами позичальників – хлібопекарських підприємств, які були надані до 1 листопада 2008 року на закупівлю сільськогосподарської продукції, борошна та технологічного обладнання для виробництва хліба, без пониження фінансового класу позичальника та зобов'язує Національний банк України і комерційні банки укласти договори про підтримку ліквідності через відповідні інструменти рефінансування;

- по-друге розглянути законопроект " Про хлібопечення в Україні" (реєстр. № 3487 від 16.12.2008), який передбачає врегулювання відносин, що виникають у процесі виробництва, переробки, пакування, транспортування, зберігання і реалізації хліба та хлібобулочних виробів.

Крім цього, з метою мінімізації негативних наслідків фінансової кризи на підприємствах харчової промисловості, які випускають соціально важливі види продукції, пропонується подати на розгляд Уряду проект постанови Кабінету Міністрів України "Про визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України ". Даним законопроектом постанови передбачається визнати таким, що втратив чинність, абзац тридцять сьомий пункту 12 додатка до постанови Кабінету Міністрів України від 25 грудня 1996 року № 1548 "Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)" стосовно повноваження місцевих органів влади щодо встановлення граничних рівнів рентабельності виробництва борошна та хліба масових сортів). 28 січня поточного року Міністерство аграрної політики направило Міністерству економіки лист, з проханням прискорити узгодження та подання на розгляд Уряду зазначеної постанови [5, с. 37].

Висновки

Отже, під кінець можна зауважити, що переважна кількість підприємств хлібопекарської галузі в Україні на даний час, знаходиться в стані стагнації, тому що не кожне підприємство може знайти фінансовий та економічний вихід з ситуації навіть незважаючи державну підтримку, яка більше зосереджена на підприємствах-монополістах. Тому керівництву необхідно шукати та застосовувати шляхи виходу з кризи, щоб підтримати національних виробників, відродити їх діяльність та підвищити зовнішньоекономічну, та не дати проникнути іноземним інвесторам на наші території, адже кращої, безпечної, екологічної та надійної продукції, ніж може запропонувати наш вітчизняний виробник, можна стверджувати, що не може ніхто.

Література

1. Дані Державного комітету статистики.
2. Статистичний щорічник України за 2008 рік/ За ред. О.Г. Осауленка.- Київ: Державний комітет статистики України, 2008. – 600 с.
3. Збірник наукових праць випуск 04, «Формування ринкових відносин в Україні», Київ, 2008.- 128.
4. Нетяжук М.В. Економічний механізм регулювання розвитку хлібопекарської промисловості: Автореф. дис...канд..екон.наук: 08.07.01/ М.В. Нетяжук ; Н.-д. екон. ін-т М-ва економіки України.- К., 2005.- 18 с.- укр.
5. Производственно- практический, рекламный журнал: Хлебопекарское и кондитерское Дело 1/2009. – К., 2009.- 37с.
- 6.Виробничо – практичний ,Рекламний журнал: Хлібопекарська та кондитерська справа. К., 2009, № 1/2009, с.- 68.
- 7.Виробничо – практичний, Рекламний журнал: Хлібопекарська та кондитерська справа. К., 2009, № 2/2009, с.- 17.
- 8.Виробничо – практичний, Рекламний журнал: Хлібопекарська та кондитерська справа. К., 2009, № 3/2009, с.- 28.
- 9.Виробничо – практичний, Рекламний журнал: Хлібопекарська та кондитерська справа. К., 2009, № 4/2009, с.- 53